

## **ІННОВАЦІЇ НА СВІТОВОМУ ТА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ ЗЕРНА**

У статті проведено аналіз сучасного стану світового та українського ринків зерна. Доводиться важливість впровадження інновацій на агропромислових підприємствах, підвищення ефективності сільського господарства в цілому та виробництва зерна зокрема, а також розвиток попиту спонукає до пошуку нових шляхів його задоволення.

Досліджено інновації, які допоможуть збільшити ефективність аграрного сектора, а також зміцнити лідерство України на світовому ринку зерна. Зроблено висновок, що розвиток ринку зерна в більшій мірі залежить від функціонування аграрної науки і тому потребує розширення актуальних досліджень, підготовки обґрунтованих рекомендацій щодо модернізації організації та технологій виробництва й переробки зерна.

**Ключові слова:** ринок зерна, інновації, агропромисловий комплекс, кон'юнктура ринку, агротехнології.

*Гейко Людмила, Кушнір Елена*

## **ИННОВАЦИИ НА МИРОВОМ И УКРАИНСКОМ РЫНКЕ ЗЕРНА**

В статье проведен анализ современного состояния мирового и украинского рынков зерна. Обосновывается важность внедрения инноваций на агропромышленных предприятиях, повышение эффективности сельского хозяйства в целом и производства зерна в частности, а также развитие спроса побуждает к поиску новых путей его удовлетворения.

Исследованы инновации, которые помогут повысить эффективность аграрного сектора, а также укрепить лидерство Украины на мировом рынке зерна. Сделан вывод, что развитие рынка зерна в большей степени зависит от функционирования аграрной науки и потому нуждается в расширении актуальных исследований,

подготовки обоснованных рекомендаций по модернизации организации и технологий производства и переработки зерна.

**Ключевые слова:** рынок зерна, инновации, агропромышленный комплекс, конъюнктура рынка, агротехнологии.

*Geiko Liudmyla, Kushnir Olena*

## **INNOVATION ON THE WORLD AND UKRAINIAN GRAIN MARKETS**

The article analyzes the current situation on the world and Ukrainian grain markets. The importance of implementation of innovations in agro-industrial enterprises is proved. Increasing of efficiency of agriculture in general and the production of grain in particular, as well as the development of demand, leads to the search for new ways to meet it.

The innovations that will help increase the efficiency of the agrarian sector, as well as strengthen Ukraine's leadership in the global grain market are explored. It is concluded that the development of the grain market much more depends on the functioning of agrarian science, and therefore requires the expansion of relevant research, the preparation of substantiated recommendations for the modernization of the organization and technologies for the production and processing of grain.

**Key words:** grain market, innovations, agro-industrial complex, market conditions, agrotechnologies.

**Постановка проблеми.** Зернове господарство займає важливе місце в аграрному секторі України та економіці в цілому. Збираючи щорічно 35-40 млн. т зерна, Україна стала одним з найбільших його виробників в Європі. Виробництво, переробка та експорт зерна в Україні дають суттєві грошові надходження до бюджету країни та є важливими сферами працевлаштування населення.

Зернова галузь країни має суттєвий потенціал розвитку, що обумовлений, передусім, наявністю багатих земельних ресурсів та достатньою кількістю кваліфікованої робочої сили. На сьогоднішній день потенціал зернової галузі України оцінюється в 80-100 млн. т щорічного виробництва зерна та олійних культур [7]. Це привертає увагу професіоналів як всередині країни, так і за кордоном й потребує подальшого поглибленого вивчення інноваційних шляхів його

реалізації. Проблема інноваційного забезпечення збільшення виробництва зерна сільськогосподарськими підприємствами вітчизняного зернового ринку потребує, перш за все, глибокого аналізу ефективності галузі, адже це є ключем до розвитку цього ринку.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідження процесу формування, становлення та розвитку економічних відносин на ринку сільськогосподарської продукції висвітлені в наукових роботах В. Андрійчука, В. Бойко, В. Власова, В. Губенка, М. Дем'яненко, С. Кваши, М. Маліка, О. Могильного, П. Саблук, О. Шпикуляк та інш. Але в цих наукових дослідженнях недостатньо уваги приділено проблемі розвитку світового ринку зерна в контексті інноваційності. Це зумовило вибір напрямку дослідження.

**Метою статті** є аналіз сучасного стану світового ринку зерна та дослідження інноваційних процесів, що спостерігаються на ньому, з ціллю їх імплементації на українському ринку.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Зерновий комплекс України визначає її продовольчий потенціал і знаходиться під впливом комплексу чинників: політичних, економічних, технологічних і соціальних. Фактори, що мають вплив на продовольчий потенціал країни можна розділити на внутрішні й зовнішні. До внутрішніх відносяться ефективність функціонування аграрного сектора, рівень та розподіл доходів споживачів, природні умови, стан та якість земельних ресурсів; «зрілість» аграрного ринку; аграрна політика держави. До зовнішніх факторів належать кон'юнктура світового ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, ступінь відкритості ринків, передбачуваність протекціоністських засобів торгових партнерів; аграрна політика країн і регіональних інтеграційних об'єднань [2, с. 244]:.

Аналіз сучасного ринку зерна показує нерівномірність його розвитку й незбалансованість попиту та пропозиції, тому важливого значення набуває дослідження кон'юнктури ринку зернових культур та визначення місця України на ньому.

Україна є одним з ключових учасників світового ринку зерна, в країні щорічно нарощуються обсяги його експорту. Зерно в останні роки займає місце головного експортного товару нашої країни. Але слід зауважити, що зниження останнім часом цін на зерно на основних

світових майданчиках (внаслідок його перевиробництва) робить цей бізнес менш прибутковим.

На світовому зерновому ринку останніми роками спостерігається зростання обсягів виробництва зерна. За даними експертів очікується, що в 2017 році обсяги виробництва зернових у світі досягнуть 2597 млн. т. Це на 0,3% (9,0 млн. т) нижче рекордного рівня 2016 року, але вище середньорічного показника за останні п'ять років. При цьому практично весь обсяг скорочення виробництва зернових у порівнянні з попереднім роком припадає на пшеницю. Очікується, що обсяг її виробництва складе 740 млн. т, що на 2,7 відсотка (20,3 млн. т) менше, ніж у 2016 році [7].

В Австралії, Канаді та Сполучених Штатах Америки зменшення виробництва пояснюється, головним чином, скороченням посівних площ під впливом зниження цін. Зниження врожаю очікується також в Казахстані, Російській Федерації та в Україні. У той же час в ЄС і Марокко прогнозується значне зростання виробництва.

Перевиробництво зернових призвело до того, що ціни на них на основних світових майданчиках обвалилися. Згідно з даними міжнародного видання Trading Economics, ціна на пшеницю на світовому ринку продовжує зменшуватися дев'ятий рік поспіль [7].

Станом на 3 березня 2017 року ціна 1 т пшениці становила 429,61 USD. Для порівняння, у 2012 році вона становила 900 USD, а в 2008 році вона досягнула історичного максимуму – 1194,5 USD. Цінова ситуація на ринку кукурудзи відзначається стабільністю. Починаючи з 2014 року, її вартість за 1 т коливається в межах 360-380 USD. Історичний максимум на цю культуру був зафіксований у 2012 році та становить 849 USD. Згідно з даними порталу Index Mundi, ціна 1 т ячміню знаходиться в межах 130—140 USD [8]. За останні 10 років вартість цього злаку двічі сягала рекорду: вперше у 2008 році, коли за 1 т ячменю пропонували 248 USD, вдруге – у 2012 році – 258 USD. Як і щодо решти культур, ціна на ріпак також залишається рекордно низькою. І хоча з серпня вона дещо збільшилася, досягнувши історичного мінімуму у лютому 2015 року (742 USD), але й досі вона досі залишається низькою. Станом на січень 2017 року ціна за 1 т не перевищувала 920 USD. За останні 10 років за 1 т рапсу найбільше давали влітку 2008 року – 1,740 USD.

Українське зерно користується попитом на світовому ринку, що підкреслює статус України як одного з провідних учасників світового зернового ринку. Сьогодні вітчизняні виробники більш конкурентоспроможні на світових ринках, вони можуть більше поставити зерна на зовнішні ринки. Станом на березень 2017 року експорт зерна з України вже становив 27,7 млн. т. Це є більше, ніж у минулому році, при тому що загальний обсяг врожаю в Україні був нижчий, ніж у минулому сезоні.

Дослідження показало, що порівняно з минулим роком змінилася структура експорту. Оскільки цього року було збільшено виробництво пшениці (в минулому році для неї були менш сприятливі умови) - майже 27 млн. т порівняно з 24 млн. т в 2014р., то в 2017 році очікується збільшення її експорту до 16,5 млн. т проти 11 млн. т минулого сезону [1].

Експортна інфраструктура України технологічно здатна відправити на експорт понад 25 млн т зерна, що пов'язано з потужними інвестиціями, залученими в цю галузь протягом останніх років, зокрема іноземними інвесторами. За умови нарощування експортного потенціалу, доходи від експорту українського зерна при поточному рівні цін оцінюються у 5 млрд USD.

З кукурудзою ситуація склалася зовсім протилежна. Її урожайність була меншою, ніж торік, і зібрали 24 млн. т врожаю. До речі, за неблагодійних погодних умов була загроза отримати ще значно менший врожай пізніх культур. Однак слід зазначити, що за рахунок збільшення виробництва пшениці просідання по кукурудзі було мало відчутне.

Щодо ячменю, то у 2017 році на зовнішні ринки вже поставлено близько 4 млн. т. З року в рік ця культура має все меншу вагу у списку основних українських культур. Але слід не забувати, що саме ця культура є найбільш дешевою з точки зору вкладання коштів. Кукурудза в цьому випадку є найбільш затратною культурою.

Соя залишається однією з найбільш прибуткових культур, хоча в цьому році вона програє в ціні соняшнику. Соняшник в Україні в цьому році, попри всі негаразди на світовому ринку, дорожчає, навіть в доларовому еквіваленті, порівняно з 2016 роком.

Станом на 15 вересня в Україні зібрано 38,2 млн т зерна на площі 9,9 млн га. У тому числі ранніх зернових та зернобобових культур зібрано 37,5 млн т на площі 9,7 млн га [1].

З початку 2017/18 маркетингового року філії Державної продовольчо-зернової корпорації України (ДПЗКУ) прийняли на зберігання перший млн т зерна нового врожаю. Зокрема, у вересні 2017 року прийнято на зберігання понад 135 тис. т зерна. Лідером серед філій корпорації за обсягами заготівлі став Білоколодязький елеватор, який вже на 5% перевиконав свій річний план, прийнявши на зберігання більше 120 тис. т зерна. У 2016/17 маркетинговому році філії ДПЗКУ заготовили близько 2,7 млн т зернових. Цей показник став продовженням рекордних обсягів заготівлі за результатами календарного 2016 року [1]

Розвиток та диверсифікація попиту призводять до необхідності удосконалення способів його задоволення. Інновації виступають способом вирішення даної проблеми, дають приріст корисного ефекту й ґрунтується на досягненнях науки та техніки.

Стан науково-технічного розвитку АПК в більшій мірі залежить від функціонування аграрної науки. Її метою є подальше розширення актуальних досліджень, підготовка науково обґрунтованих рекомендацій щодо ефективної організації, виборі технологій виробництва сільськогосподарської продукції та її переробки.

Агросектор довго перебував на периферії уваги ІТ-підприємців та венчурних інвесторів. Скептицизм щодо агротехнологій завжди був пов'язаний з консерватизмом власників агрокомпаній та низьким рівнем проникнення базових інформаційних технологій в аграрному бізнесі. У 2014 році ситуація почала змінюватися. Цьому сприяли поодинокі успішні проекти й зростання інтересу з боку інноваційних агрокомпаній. Всього рік (з моменту появи) знадобився проекту Drone.ua, щоб стати головним аеророзвідником найбільшої в країні агрокорпорації Kernel.

Починаючи з 2015 року, вона використовує п'ять квадрокоптерів та два безпілота. За допомогою ІТ-рішення молоді команди Pixel Solutions Kernel отримує індекси вегетації, інформацію щодо випаровування та азоту, прогнозує врожайність.

Створений в 2014 році «розумний» трекер для росту рослин Petiole потрапив в топ-20 гарячих стартапів 2015 року за версією американського бізнес-телеканалу CNBC. Слід зазначити, що інтерес до агросектору з боку IT-підприємців щороку зростає.

Більшість сільськогосподарських підприємств, які впроваджують досягнення науково-технічного прогресу, поліпшують свої економічні показники. Великі холдинги, долаючи кризову ситуацію в країні, також використовують у своєму виробництві досягнення науки та техніки. Наприклад, агрохолдинг «Миронівський хлібопродукт» збирається інвестувати кошти в розвиток цифрового сільського господарства [9]. За повідомленням керівництва «Миронівського хлібопродукту», компанія планує вирощувати органічне зерно для поставок у країни ЄС.

Холдинг впроваджує точне землеробство з 2014 року. Але з появою нових, більш досконалих технологій (у тому числі використання дронів), що надають можливості регулярного та систематичного спостереження, збору інформації та проведення її аналізу, сільське господарство виходить на більш високий рівень.

Головний операційний директор «Миронівського хлібопродукту», повідомив, що компанія щорічно купує нову техніку на суму близько 25 мільйонів USD. А в наступному році в пріоритеті буде купівля технічних засобів, за допомогою яких можна буде проводити моніторинг посівних площ (радарне спостереження, безпілотні літальні апарати, супутникові системи, тощо) [9].

У міру скорочення ресурсів та збільшення населення планети особливої актуальності набуває розробка інтелектуальних рішень для сільського господарства й безпечного зберігання продовольства. Дані технології актуальні як для країн з несприятливим кліматом для ведення сільського господарства, так і для провідних виробників сільгосппродукції, одним з яких є Україна. За останні роки збільшення обсягів виробництва та експорту зерна в Україні до рекордних позначок стало основною причиною для внесення змін до структури системи зберігання врожаю й його транспортування. В умовах світового попиту та мінливості зерновиробництва в традиційні методи зберігання та транспортування зерна необхідно провести інноваційні заходи.

У зв'язку з формуванням в Україні великих підприємств, що спеціалізуються на виробництві та експорті сільськогосподарської продукції, збільшилися інвестиції в розвиток інфраструктури зернового ринку, в основному для зберігання зернових. При цьому збільшуються потужності для внутрішніх потреб компаній. На тлі сегментації ринку зберігання збільшилося використання альтернативних методів зберігання, які для України є інноваційними.

Збільшити ефективність аграрного сектора, підвищити врожайність, а також зміцнити лідерство України на світовому ринку зерна можуть допомогти, на наш погляд, такі інновації.

Рукава (кокони) для зерна. Вони є простим та дешевим способом зберігання зерна. По суті, це величезні мішки, що не пропускають вологу й повітря, що дозволяє зберігати свіжість врожаю. Вони широко застосовуються в усьому світі, особливо в країнах, що розвиваються. Традиційні методи зберігання в кошиках або простих мішках не запобігають контакт врожаю з шкідниками та вологою. У свою чергу рукава для зберігання ефективно справляються з цим завданням. З огляду на інфраструктурні проблеми зернохосвищ, дані технології мають великі перспективи в Україні. Простота та відносна дешевизна конструкції дозволить фермерам значно економити на зберіганні зерна в елеваторах.

Крапельне зрошення. Концепція крапельного зрошення з'явилася давно. У сучасному вигляді вона була розроблена ізраїльським інженером Симхи Бласс, який з'ясував, що повільний та збалансований полив значно збільшує врожайність. У 1965 році компанія Netafim заснувала на даній технології цілу індустрію. Сучасні системи крапельного зрошення ще більш ефективні. Завдяки передовим технологіям системи можуть самоочищатися, а також забезпечують рівномірний розподіл води незалежно від її якості й тиску. Найбільш інноваційні з них дозволяють збільшувати врожайність навіть у тих регіонах, де ведення сільського господарства раніше не уявлялося можливим.

Біологічні засоби боротьби з шкідливими комахами. Під біологічними засобами розуміють корисних комах та кліщів, що призначені для знищення шкідників, а також джмелів, які використовуються для природного запилення в теплицях та на

відкритому ґрунті. Біологічний контроль широко застосовується в садівництві та вирощуванні ягід. Наприклад, компанія Bio-Bee експортує 8 різних видів корисних комах й джмелів у більш ніж 32 країн світу. Застосування даних технологій при вирощуванні ряду культур, наприклад, солодкого перцю, дозволяє скоротити використання хімічних добрив на 75% [5].

Унікальне програмне забезпечення потреб сільськогосподарських комплексів. Agricultural Knowledge On-Line (AKOL) – одна з компаній, що займається розробкою унікального програмного забезпечення під потреби окремих сільськогосподарських комплексів. Один з останніх проектів AKOL розроблений на базі хмарної платформи IBM. Даний сервіс дозволяє фермерам з усього світу отримувати необхідну інформацію від експертів. Тисячі користувачів можуть замовити унікальне програмне забезпечення та необхідне обладнання, а також плідно спілкуватися зі своїми колегами. Додатки, розроблені AKOL, допомагають фермерам управляти процесами висадки, поливу та збору врожаю; справлятися з посухою; висаджувати культури, оптимально підходять під клімат певної місцевості; забезпечувати правильне зберігання врожаю та температурний режим [4]. В Україні застосування подібних інструментів є скоріше винятком, ніж правилом, однак активний розвиток приватних фермерських господарств має в майбутньому збільшити попит на подібні технології.

Збір конденсату для поливу. Компанія Tal-Ya Water Technologies розробила багаторазові пластмасові лотки, які накопичуючи конденсат, зменшують потребу зернових культур та дерев у воді на 50%. Квадратні рифлені лотки, зроблені з поліетилентерефталату, пластику та вапнякових домішок, оснащені ультрафіолетовими фільтрами, можуть використовуватися для вирощування різних сільськогосподарських культур та дерев [6]. Нічний перепад температур призводить до появи конденсату на обох поверхнях лотка, який, за допомогою борозенок, прямує безпосередньо до коріння. При дощовій погоді лотки збільшують ефективність поглинання води в 27 разів. Лотки також блокують потрапляння сонячних променів, запобігаючи появі бур'янів, й захищають рослини від екстремальних перепадів температур. Таким

чином, фермери можуть економити воду, а також використовувати менше добрив, що в свою чергу скорочує забруднення підземних вод.

Унікальні засоби захисту посівів. Останнім часом ведеться безліч досліджень по створенню унікальних засобів захисту посівів. Глобальний ринок гербіцидів оцінюється в 15 млн USD. При цьому чверть цієї суми припадає на ґрунтові гербіциди та інші пестициди. Сучасні технології дозволяють гербіцидам ефективно розщеплюватися в глинистих ґрунтах, що забезпечує повільне та контрольоване поглинання активних речовин, запобігаючи їх просочування в більш глибокі шари ґрунту. Це скорочує використання добрив та підвищує їх ефективність. Сучасні інсектициди вбивають гусениць нічних метеликів – шкідників, відомих фермерам по всьому світу. Однак, на відміну від стандартних засобів захисту, практично не шкодять іншим комахам. Високий рівень захисту забезпечується при мінімальному використанні самих препаратів, що, в свою чергу, знижує їх негативний вплив на навколишнє середовище.

Безпечне модифіковане насіння для збільшення врожаю. Запатентована технологія TraitUP дозволяє імплантувати генетичний матеріал в насіння, при цьому, не змінюючи їх ДНК. Даний метод значно покращує характеристики рослин ще до моменту їх висадки. Можливість покращувати властивості рослин за лічені дні, а не довгі роки, та доглядати за ними з такою ж ефективністю, як і при використанні всіх існуючих видів корисних комах, дає можливість докорінно змінити сучасне сільське господарство.

Точне землеробство. Для ефективного розвитку рослини при посадці необхідно дотримуватися певної відстані між насінням. У аграріїв є сівалки, які приблизно витримують необхідну відстань, але вони занадто дорогі для середніх та дрібних фермерів й купуються за кордоном. Український аграрій розробив проект сівалки, яка розподіляє насіння в грядці на відстані, необхідній для тієї чи іншої культури. Це дозволить максимально ефективно використовувати насіння і землю. В результаті нерівномірного висівання погано розвиваються коренева система рослини – це впливає на врожайність. Якщо порівнювати з ростом дерев, то посадивши їх близько один до одного, можна очікувати, що вони будуть погано рости, що позначиться на врожайності. Але з агрокультурами складніше

витримати потрібну відстань. Є загальновідомі рекомендації щодо посіву рослин, але поки за допомогою техніки їх дотримуватися точно неможливо. Нова сівалка буде двох типів: з механічним приводом та з електронним. Перша – для невеликих фермерських господарств, і вона буде доступніша, друга – для агрохолдингів з великими можливостями.

«Розумна» теплиця. Це система управління, яка сама контролює температуру, освітлення, готує живильний розчин для рослин та управляє поливом. Весь процес можна контролювати зі смартфона. «Розумна» теплиця працює автономно, без втручання людини. Розробка дозволяє автоматизувати весь процес і в існуючих теплицях. Ця система дає можливість вести віддалений моніторинг, аналізувати процеси та прогнозувати врожайність. За словами розробника, одна людина може обслуговувати відразу декілька теплиць. У Київській області вже будують перші «розумні» теплиці. У світі подібне вже є, але такі технології використовуються великими агрохолдингами та коштують дорого. Розробка українця дозволяє автоматизувати й невелику теплицю. Одне з найцікавіших рішень – підготовка розчинним вузлом рецептів під різні культури і з простою експлуатацією для тепличників. Досить завантажити в програму через інтернет рецепт під свою культуру. Системою можна управляти без спеціальних знань. Це робить її доступною для середніх і дрібних фермерів. Облаштування теплиці системою обійдеться в 20-25 тис. грн. За словами розробника, теплиця окупиться через рік-два в залежності від вирощуваних рослин.

Датчики для контролю глибини обробки ґрунту. Справа в тому, що для кожної рослини потрібні різний рівень обробки землі. Винахід дозволяє відстежувати глибину обробки ґрунту з будь-якої сільгосптехніки: культиваторів, сівалок або плугів. Модуль Craft Scanner – це модуль з датчиками, які підключаються до бортового комп'ютера будь-якого трактора. Датчики можуть бути встановлені на будь-якій сільгосптехніці, яка виконує посівні або культивацийні роботи. Потім ці дані датчиків відправляються на сервери, й автоматично дані бортового комп'ютера будуть задавати потрібну глибину, а техніка буде проводити роботи саме на цій глибині. Craft Scanner може відстежувати роботу трактористів, оскільки

проконтролювати, чи правильно було зорано поле трактористом, не можна. А це впливає на ріст рослин.

З 8 по 11 травня 2017 року у Мілані проходив масштабний агрофорум. Цей захід об'єднав сотні стартапів, підприємств, університетів, інститутів, інвесторів, інкубаторів, лідерів громадської думки та політиків. В Організації Об'єднаних Націй, ЮНІДО ІТРО Італія має моральне зобов'язання підтримувати інноваційні процеси, які приносять користь країнам, що розвиваються в цьому секторі.

**Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень.** Україна посідає одне з провідних місць на світовому ринку зерна. Збільшення світового споживання зерна через нарощування виробництва біопалива протягом наступних років забезпечуватиме стабільний попит на українське зерно за високими світовими цінами.

Для забезпечення продовольчої безпеки людства аграрному сектору необхідно постійно розвивати та впроваджувати сільськогосподарські інновації.

У сучасного аграрія безліч проблем, вирішити які можна за допомогою інформаційних технологій. Найчастіше представники ІТ не розуміють цих потреб, а учасники аграрного ринку не знають, які рішення та технології вже існують і як їх можна застосувати. Підприємці та інвестори перебувають на етапі популяризації агротехнологій. Вони шукають відповідь на питання, чи потребують українські агрохолдинги та фермерські господарства подібних технологій та продуктів.

Агросектор та галузь інформаційних технологій в Україні мають великий потенціал.

Агротехнології – відносно новий напрямок для венчурного капіталу в світовому масштабі. Україна, володіючи потужним аграрним потенціалом та розвиненим ІТ-сектором, має всі шанси створювати інновації глобального масштабу.

### *Література*

1. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Ибрагимова Э. Э. Украина и мировой продовольственный кризис // Ибрагимова Э.Э. Экономика и управление в условиях глобализации. – С.: Таврия, 2010.- № 3. – С. 243-245.

3. Інновації у агро: ТОП food-стартапів Seeds&Chips. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://agronews.ua/node/78449>

4. Офіційний сайт компанії «Agricultural Knowledge On-Line» (AKOL) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.akol4u.com/Russian/>

5. Офіційний сайт компанії «Bio-Bee» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bio-bee.ru>

6. Офіційний сайт компанії «Tal-Ya Water Technologies» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tal-ya.com>

7. Офіційний сайт міжнародного видання Trading Economics. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tradingeconomics.com/commodity/wheat>

8. Офіційний сайт порталу Index Mundi. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.indexmundi.com/commodities/?commodity=barley>

9. Офіційний сайт Публічного акціонерного товариства «Миронівський хлібопродукт» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.mhp.com.ua/ru/home>

10. Шубравська О.В. Розвиток аграрного ринку України в умовах дії інноваційних чинників / О.В. Шубравська, К.О. Прокопенко // Економіка і прогнозування. – 2013. – №2. – С. 118-129.

1. Derzhavnyy komitet statystyky Ukrayiny. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Ybrahymova Э. Э. Украйна у мировоу prodovol'stvennyy kryzys // Ybrahymova Э.Э. Эkonomyka у upravlenye v uslovyuyakh hlobalyzatsyy. – С.: Tavryya, 2010.- № 3. – С. 243-245.

3. Innovatsiyi u ahro: TOP food-startapiv Seeds&Chips. [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://agronews.ua/node/78449>

4. Ofitsiyyny sayt kompaniyi «Agricultural Knowledge On-Line» (AKOL) [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.akol4u.com/Russian/>

5. Ofitsiyyny sayt kompaniyi «Bio-Bee» [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://bio-bee.ru>

6. Ofitsiynyy sayt kompaniyi «Tal-Ya Water Technologies» [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.tal-ya.com>
7. Ofitsiynyy sayt mizhnarodnoho vydannya Trading Economics. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <https://tradingeconomics.com/commodity/wheat>
8. Ofitsiynyy sayt portalu Index Mundi. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.indexmundi.com/commodities/?commodity=barley>
9. Ofitsiynyy sayt Publichnoho aktsionernoho tovarystva «Myronivs'kyi khliboprodukt» [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <https://www.mhp.com.ua/ru/home>
10. Shubravs'ka O.V. Rozvytok ahrarnoho rynku Ukrayiny v umovakh diyi innovatsiynykh chynnykiv / O.V. Shubravs'ka, K.O. Prokopenko // Ekonomika i prohnozuvannya: – 2013. – №2. – S. 118-129.

*Рецензент: Карпов В.А. к.е.н., професор, начальник НДЧ Одеського національного економічного університету*

*1.02.2018*

УДК 334.012.42(477)

*Доброва Наталя, Однолько Вікторія*

## **МЕХАНІЗМ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ**

У статті розкривається зміст терміну «соціальне підприємництво» та «соціальне підприємство», підкреслюються критерії соціального підприємництва та приведені можливості для розвитку соціального підприємництва в Україні. Сформований механізм сприяння розвитку соціального підприємництва в Україні, який полягає у: проведенні інформаційної роботи з роз'ясненням переваг, які дає розвиток соціального підприємництва в країні; піднятті рівня підприємницького освіти; необхідності розробити державну стратегію з розвитку соціального бізнесу; організації фінансування соціального підприємництва.